

2014

Kvalitetsplan for opplæring av flerspråklige barn, unge og voksne i Sandnes kommune

Innhold

1. Innledning	5
2. Planens virkeområde	5
3. Begrep og definisjoner	6
4. Lovverk og rettigheter	7
Førskolebarn	7
Grunnskoleelever	7
Voksne	8
5. Forutsetninger og faktorer for å lære norsk som andrespråk	8
Førskolealder:	8
Grunnskolealder:	10
Voksne	11
6. Dagens organisering av tilbud til flerspråklige førskolebarn og nyankomne minoritetsspråklige elever i Sandnes kommune	12
Senter for flerspråklige barn og unge - FBU	12
Mottaksavdeling for nybosatte flyktningbarn i Varatun barnehage	12
Tospråklig assistanse i barnehagen	12
Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever i Sandnesskolen	13
Særskilt språkopplæring for nyankomne ved nærskolen	14
Sandnes læringssenter - SLS	14
7. Strategier og tiltak på kommunenivå	14
Tverrfaglig samarbeid ved å:	15
Samlokalisering av tjenester:	15
Kompetanseutvikling ved å:	15
Mottak og kartlegging:	15
Intensiv norskopplæring:	16
Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever i Sandnesskolen:	16
Nyankomne med mangelfull skolebakgrunn:	16
Overganger ved å:	16
8. Mål, situasjonsbeskrivelse, strategier og tiltak på enhetsnivå	16
Mål i barnehagen:	16
Dagens situasjon i Sandnes kommune:	17

Strategier og tiltak:	18
Resultatoppnåelse vurderes gjennom:	19
Mål i grunnskolen.....	20
Dagens situasjon i Sandnesskolen:	20
Strategier og tiltak:	21
Resultatoppnåelse vurderes gjennom:	22
Mål i voksenopplæringen.....	23
Dagens situasjon:	23
Strategier og tiltak:	23
Resultatoppnåelse vurderes gjennom:	24
Litteraturliste og referanser:.....	25

1. Innledning

Flerspråklige innbyggere utgjør en stadig økende andel av befolkningen i Sandnes kommune. På denne bakgrunn satte kommunaldirektøren for oppvekst skole våren 2012 ned et arbeidsutvalg bestående av resultatenhetslederne ved Porsholen skole, Aspervika skole, Giske ungdomsskole, Høyland ungdomsskole, Sandnes Læringssenter, Senter for flerspråklige Barn og unge (FBU), Varatun barnehage og tre rådgivere fra fagstab barn og unge og fagstab skole. Arbeidsutvalget fikk i oppdrag å utarbeide et forslag til en kvalitetsplan for opplæringen av flerspråklige barn, unge og voksne i Sandnes kommune.

Kvalitetsplanen skal:

- Beskrive lovgrunnlag, rettigheter og definisjoner
- Beskrive forutsetninger og faktorer for å lære norsk som andrespråk
- Beskrive dagens organisering av tilbud og peke på styrker og utfordringer
- Angi mål for organiseringen av tilbudet i fremtiden
- Angi strategier og tiltak for å nå målene
- Angi hvordan resultatoppnåelse skal måles

Kvalitetsplanen må ta utgangspunkt i det faglige grunnlaget for Østberg-utvalgets innstilling: [NOU 7:2010 *Mangfold og mestring*](#). Den nye kvalitetsplanen bør ta utgangspunkt i egne erfaringer med dagens organisering, erfaringer fra andre kommuner, samt tilgjengelig forskning knyttet til opplæring av flerspråklige barn, unge og voksne.

Strategier og tiltak må være realistiske og gjennomførbare innenfor eksisterende lovverk, dagens økonomiske ressurser og ta utgangspunkt i tilgjengelig kompetanse.

Arbeidsgruppa har hatt tre arbeidsmøter. Gruppa var på en studietur til Drammen, Oslo og Helsingborg høsten 2012 for å hente faglige impulser utenfra til arbeidet. På denne studieturen deltok også to tillitsvalgte fra henholdsvis Utdanningsforbundet og Fagforbundet. Fagforeningene har ellers vært involvert i arbeidet med utarbeidelsen av planen gjennom medbestemmelsessystemet.

2. Planens virkeområde

Planen omfatter opplæringstilbudet til førskolebarn, grunnskoleelever, ungdommer i alderen 16-18 år som ikke har rett til videregående opplæring og voksne på opplæringsområdet. Det overordnede målet er at flerspråklige barn, unge og voksne gjennom tverrfaglig samarbeid skal få en systematisk språkopplæring slik at de utvikler de grunnleggende ferdighetene som skal til for å lykkes i samfunnet.

Planen inngår som en delplan i den nye integreringsplanen som skal vedtas for Sandnes kommune i løpet av 2014. For øvrig inngår planen som en naturlig del av eksisterende planer og strategier på barnehage- og skoleområdet.

3. Begrep og definisjoner

Minoritetsspråklig: Oftest brukt om barn som har *to* foreldre med annet morsmål enn norsk

Morsmål: Det første språket barnet lærer, vanligvis det språket barnets mor har som sitt 1.språk. Barn kan også ha to morsmål, hvis de vokser opp med to språk i familien (simultan tospråklig). Morsmålet er ikke nødvendigvis det samme som det språket barnet behersker best. Mange barn behersker, etter hvert, sitt andrespråk (for eksempel norsk) bedre enn sitt morsmål, dette avhenger av språkstimulering og eksponering på de ulike språk.

Andrespråk: Barnets språk nr. 2, som barnet tilegner seg gjennom daglig kontakt med språket. For barn med annet morsmål enn norsk, bosatt i Norge, vil 2. språket være norsk.

Særskilt språkopplæring består av 3 komponenter

1. **Særskilt norskopplæring:** særskilt opplæring i norsk
2. **Morsmålsopplæring:** opplæring i elevens morsmål
3. **Tospråklig fagopplæring:** fagopplæring på elevens morsmål og norsk

Minoritetsspråklig elev: elev med et annet morsmål en norsk og samisk

Morsmålslærer: lærer som underviser i morsmål og tospråklig fagopplæring

Tospråklig lærer: lærer med annen språklig bakgrunn enn norsk med godkjent pedagogisk utdanning fra hjemlandet eller i Norge

Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre, og som på et tidspunkt har innvandret til Norge.

Norskfødte med innvandrerforeldre er født i Norge, men har to foreldre som er innvandrere.

Følgende inndelinger blir brukt for personer med annen innvandringsbakgrunn:

- utenlandsfødte med en norskfødt forelder
- norskfødte med en utenlandsfødt forelder
- utenlandsfødte med norskfødte foreldre (inkluderer utenlandsadopterte)

Flyktning er de som ifølge Utlendingsdirektoratets flyktningregister har flyktningstatus og har fått oppholdstillatelse i Norge.

Flerspråklig: I tillegg til minoritetsspråklig brukes begrepet flerspråklig, et begrep som understreker det positive ved at disse elevene behersker flere språk. ”Ved å gi flerspråklig

anerkjennelse, vil det kunne øke alle elevers interesse og motivasjon for å lære flere språk. Å anerkjenne flerspråklighet vil dessuten gi flerspråklige elever tro på at deres erfaringer er verdifulle. Dersom elever opplever at deres erfaringer betyr noe for andre, gir det en tillit til at man har noe å bidra med. Det øker motivasjonen for å delta i skolen og samfunnet”.

Flerkulturell: Begrepet flerkulturell brukes for å vise det positive i at man får innsikt i flere kulturer, som vi i dag finner representert i det norske samfunnet. ”Alle elever i norsk skole skal utdannes til å virke i et flerkulturelt samfunn og i en flerspråklig globalisert verden. Dermed er det nødvendig å lære mest mulig om hva det innebærer å være medborger i et flerkulturelt samfunn. Ved å benytte seg av alle elevers bakgrunn i opplæringen vil alle elevene få et utvidet perspektiv å være godt rustet til deltakelse i samfunnet”.

4. Lovverk og rettigheter

Førskolebarn

Minoritetsspråklige barnehagebarn har i utgangspunktet ikke rett til særskilt norskopplæring i form av tospråklig fagopplæring eller morsmålsopplæring som på skolen. For minoritetsspråklige barn i barnehagen kan barnehagen søke om språkstøtte gjennom tilskuddet «Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder». Dette er øremerket tilskudd for minoritetsspråklige barn i førskolealder og skal primært nyttes til tiltak rettet direkte mot barna. Tiltak i barnehager prioriteres fordi barnehagen er den viktigste integrerings- og språkopplæringsarena for barn i førskolealder.

Det er viktig å presisere at tilskuddet ikke følger det enkelte barnet.

Minoritetsspråklige barn defineres som barn med en annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Begge foreldrene til barnet må ha et annet morsmål enn norsk, samisk, engelsk, svensk eller dansk (Rundskriv F-01/2011)

Kommunen kan nytte tilskuddet fleksibelt ut fra lokale variasjoner og behov, under forutsetning av at målsettingen med tilskuddet ligger til grunn for utformingen av tiltak.

For øvrig omfattes det minoritetsspråklige barnehagebarnet av den generelle retten definert i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Grunnskoleelever

Retten til grunnskoleopplæring gjelder når det er sannsynlig at eleven skal være i Norge i mer enn tre måneder. Plikten til grunnskoleopplæring begynner når oppholdet har vart i tre måneder, jf. [opplæringsloven § 2-1](#), 2. ledd.

Elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk og samisk har med utgangspunkt i [opplæringslovens § 2-8](#) rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter til å kunne følge den vanlige opplæringen i skolen. Om nødvendig har slike elever også rett til

morsmåloppfølging, tospråklig fagopplæring, eller begge deler. Kommunen har en plikt til å kartlegge elevenes norskferdigheter før det gjøres et vedtak om særskilt norskopplæring.

Særskilt norskopplæring og tospråklig fagopplæring skal gis ved elevens nærscole. Morsmåloppfølging kan gis på en annen scole. Dersom morsmåloppfølging og tospråklig fagopplæring ikke kan gis av egnet undervisningspersonale, skal det så langt som mulig legges til rette for annen opplæring tilpasset elevens forutsetninger.

Grunnskoleelever har rett til å gå på nærscole sin. Nyankomne elever i grunnskolealder har rett til å gå på nærscole, med mindre de velger å takke ja til et tidsbegrenset særskilt opplæringstilbud (innføringstilbud) fornyankomne elever på en annen scole enn nærscole. Når grunnskoleeleven ikke lenger går i et innføringstilbud, har eleven rett til å gå på nærscole. Målet for opplæring i et innføringstilbud er at elevene så raskt som mulig skal lære seg norsk og bli i stand til å nå kompetansemålene i Kunnskapsløftet, og følge den ordinære opplæringen i norsk i scolen.

Opplæringsloven er ikke til hinder for at kommune kan innvilge eleven et ekstra år i grunnskolen etter samtykke fra foreldrene. Det er for eksempel mulig å la en elev begynne på et årstrinn lavere enn alderen skulle tilsi.

Voksne

Voksnes rettigheter reguleres av opplæringsloven og introduksjonsloven. Opplæringsloven gir ingen rettigheter til særskilt norskopplæring for voksne. Introduksjonsloven gir rett og plikt til deltagelse i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 600 timer for utlendinger mellom 16 og 55 år som har fått oppholdstillatelse eller kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven. Plikten gjelder også for familiemedlemmer som innvilges familieegjenforening. Personer mellom 55 og 67 år i denne målgruppa har rett til å delta i tilsvarende opplæring, men ingen plikt. Kommunen plikter å iverksette et norskopplæringstilbud for personer innen tre måneder etter at behovet er meldt og tilbudet kan utvides til inntil 3000 timer, dersom det er behov for dette. Det skal utarbeides en individuell plan for den enkeltes opplæring. Andre målgrupper kan også benytte seg av disse tilbudene, men da mot betaling. De største gruppene innenfor denne kategorien er arbeidsinnvandrere fra EU og EØS-området som ønsker å lære seg norsk og arbeidsinnvandrere utenfor dette området som har plikt, men ikke rett til å lære seg norsk.

5. Forutsetninger og faktorer for å lære norsk som andrespråk

Førskolealder:

Språk er personlig og identitetsdannende og nært knyttet til følelser. Morsmålet er viktig for opplevelse av egen identitet og mestring på mange områder. Et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for den videre språkutviklingen, også når det gjelder skriftspråk

og leseforståelse (Rammeplan s. 35). Det er viktig å huske på at minoritetsspråklige barn ikke er en ensartet gruppe, men rommer et stort mangfold av barn.

En rekke barn har et annet morsmål enn norsk og lærer norsk som andrespråk i barnehagen. Det er viktig at barna blir forstått og får mulighet for å uttrykke seg. Barnehagen må støtte at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeide aktivt med å fremme barnas norskspråklige kompetanse (Rammeplanen s. 35). Forskning bekrefter at flerspråklige bør lære andrespråket så tidlig som mulig.

Barn har god kapasitet til å lære flere språk på en gang. Det som er viktig er at barnet må få rikelig med muligheter til å delta i samspill med personer som bruker hvert av språkene. Det krever bevissthet og aktiv tilrettelegging fra de voksnes side for at utviklingen av tospråklighet skal bli optimal.

Noen barn begynner tidlig i barnehagen og lærer morsmål og norsk samtidig. Disse barna vil utvikle simultan flerspråklighet. Andre barn har allerede lært seg morsmålet først og møter ikke andrespråket før de er tre år. Disse barna har en suksessiv flerspråklighet.

Når barna begynner i barnehagen og ikke kan norsk, er tospråklig personale en viktig ressurs. I en startfase bidrar tospråklig assistent til å gi barna trygghet ved å hjelpe barna å forstå og bli forstått. Parallelt bruker tospråklig personale barnets ferdigheter på morsmålet til å arbeide med norsk. Barn lærer best når de forstår, blir involvert, beveger seg og bruker alle sansene sine.

Flerspråklighet er en ressurs og ikke et problem. Voksne må anerkjenne morsmålet, fordi språket er knyttet til barns opplevelse av seg selv. Barn må føle stolthet over morsmålet sitt og få hjelp til å utvikle gode språkferdigheter i norsk. Det er viktig at voksne har høye forventninger til hva barna kan klare språklig og eksponerer dem for et bredt register av ulike ord slik at de har et mer velutviklet vokabular.

Språk og begrepsutviklingen hos de fleste barn skjer først og fremst i den uformelle læringen, gjennom hverdagslige aktiviteter i samspill med barn og voksne. I tillegg trenger flerspråklige barn formell læring der barnehagen arbeider systematisk med språket for å få progresjon i andrespråkinnlæringen. Språk læres ikke selv om barnet oppholder seg i barnehagen. For at språket skal utvikles, må barnet inkluderes i følelsesmessig gode situasjoner der det får bruke språket i engasjert samspill med andre. (NOU: 2010:7 s 112). «Samhandling er nøkkelen til å lære språk» (Snakkepakken s. 7)

Kvaliteten på barnehagens språkmiljø er avgjørende for barn som skal lære andrespråket. Av den grunn er det viktig at personalet i barnehagen har kompetanse om hvordan barn lærer språk, og hvordan de kan styrke minoritetsspråklige barns utvikling ved å tilrettelegge for et godt språkmiljø. (Ressurshfte: Flerspråklig arbeid i barnehagen s. 18)

Barnehagen og skolen har et stort ansvar for barnas utvikling i norsk, men foreldrenes rolle er likevel også viktig for barnas norskspråklige utvikling. Foreldrene kan blant annet støtte opp om det språklige arbeidet som gjøres i barnehagen og på skolen, selv om foreldre ikke snakke så godt norsk (Informasjonshefte fra NAFO: Barn i flerspråklige familier s. 6)

Lek er viktig for læring av språk. «Gjennom leken kan barn utvikle språket sitt i en lystbetont aktivitet som de selv velger» (Ressurshefte: Flerspråklig arbeid i barnehagen s. 26) Det er viktig at voksne deltar i leken og har en støttende rolle.

Barn lærer raskt å kommunisere om hverdagslige ting på et nytt språk, men det kan ta 5-7 år før barnet behersker de akademiske ferdighetene i språket.

Grunnskolealder:

For å lykkes med tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever er det nødvendig med et langsiktig pedagogisk arbeid, hvor elevene uavhengig av sosial, etnisk og språklig bakgrunn tilbys en opplæringssituasjon der de har grunnleggende forutsetninger for å få med seg innholdet i undervisningen.

Forskning har dokumentert at de viktigste faktorene for å fremme elevenes sosiale og faglige utvikling er:

- Relasjon mellom lærer og elev
- Klasseledelse
- Relasjoner mellom elevene
- Bruk og håndhevelse av regler
- Forventninger til elevene
- Samarbeid mellom hjem og skole

Mye av dette er generell kunnskap som også kan ha gyldighet i forhold til å skape utviklende læringsmiljøer for minoritetsspråklige elever.

Forskere har kommet fram til at følgende komponenter er sentrale for at minoritetsspråklige elever skal få et fullverdig utbytte av å gå i norsk skole.

- **Ledelse:** Skoleleders holdninger til og fokus på de særlige utfordringer som er knyttet til minoritetsspråklige elevers læringssituasjon.
- **Koordinering internt i skolen:** Alle lærere må samarbeide for å sikre at den enkelte elevs behov blir møtt. Faglærer, tospråklig, språklærer og norsk som andrespråklærer må koordinere innsatsen. Sikre at det er mulig for elever å skifte opplæringsmodell, i takt med at eleven endrer sine språklige og faglige ferdigheter.
- **Lærernes kompetanseutvikling:** Lærere må ha særskilt opplæring og trening i å undervise minoritetsspråklige elever. Dette gjelder alle lærere, ikke bare de som har særskilte språklige undervisningsoppgaver.
- **Hjem-skole samarbeid:** Sikre at foreldrene trekkes med i og tar del i elevenes læringssituasjon, både faglig og sosialt.
- **Systematisk elevvurdering:** Sikre at elevene jevnlig får tilbakemeldinger på sin egen læring med tanke på hvordan det er mulig å forbedre seg.

Kognitive ferdigheter utvikles best hvis elevene gis undervisning som bygger på språklige ferdigheter utviklet i førskolealder. Barn lærer raskt å kommunisere om hverdagslige ting på et nytt språk, men det tar 5-7 år før barnet behersker de akademiske ferdighetene i språket. Barn har lettest for å utvikle begreper og forståelse på språk de behersker godt.

Elever med begrensede ferdigheter i norsk vil ha best utvikling i norskopplæringen om de i en tidlig fase av opplæringen også får utvikle morsmålet sitt. Innlæring av norsk går lettest når de først får utviklet et omfattende begrepsapparat på eget morsmål.

Tospråklig fagopplæring er ansett å være den mest effektive opplæringsmetoden for flerspråklige barn og voksne. Undervisningen foregår da gjerne i et klasserom med norsk lærer og tilgang på tospråklige ressurser som kan forklare nye ord og begreper underveis i undervisningen.

Tilpasset opplæring for minoritetsspråklige elever

Det er avgjørende for minoritetsspråklige elevers læring at skolen gir elevene en skolehverdag de behersker, og sørger for at elevene opplever mestring. Opplæringen må bygge på kunnskap om tospråklig opplæring og ta hensyn til at elevene skal lære på et annet språk enn morsmålet.

Elevene må få en forståelig opplæring som sikrer muligheter til mestring og inkludering. Elevens behov og norskspråklige ferdigheter danner utgangspunkt for organisering av, og innhold i opplæringen. Skolen sørger for kartlegging/dokumentasjon av elevens behov, foretar vurdering og diskuterer forslag til tiltak med foreldrene. Skolen må ha en diskusjon rundt tilrettelegging og refleksjon rundt pedagogisk praksis– hvordan få til best mulig tilpasset opplæring. Skolen som helhet må legge til rette for opplæringen. Opplæringen må koordineres, det må sikres samarbeid mellom kontaktlærer, lærer i særskilt norsk og evt. tospråklig lærer/morsmålslærer. Skolen må sørge for at elevene forstår den undervisningen de får (NOVA-rapport 10/07).

Voksne

Voksne har et bredere erfaringsgrunnlag enn barn og ungdom og dette er noe som opplæringen ofte tar utgangspunkt i. Derfor skiller ofte fokuset i opplæringen av voksne seg noe fra opplæringen av barn og ungdom. Forskning har vist at

- Voksne er mest motivert for læring som har sammenheng med deres livssituasjon.
- Voksne lærer lettere dersom de kan være aktive og påvirke sin egen læreprosess.
- Voksne har innsikt og erfaringer som læringen må ta utgangspunkt i og bygge på.
- Voksne lærer lettere når teori og praksis ikke er adskilt, men blir kombinert i læringsprosessen.
- Voksne er mer interessert i å lære for å løse problemer eller oppgaver, enn i bare å lære et fag.

I dag er over 90 prosent av alle elevene ved Sandnes Læringssenter flerspråklige. De senere årene har det også vært en utvikling i retning av at elevene våre i større og større grad har tale- og skriftspråk som befinner seg langt fra det latinske alfabetet og germanske språk og kommer fra områder som ofte har mangelfullt utviklede skolesystemer. Dette stiller store krav til de ansattes kompetanse i forhold til innlæring av andrespråk og det krever i en del tilfeller også kompetanse på opplæring av analfabeter. En annen forutsetning for å lykkes med dette er gode rammevilkår.

6. Dagens organisering av tilbud til flerspråklige førskolebarn og nyankomne minoritetsspråklige elever i Sandnes kommune

Senter for flerspråklige barn og unge - FBU

Senter for flerspråklige barn og unge ble etablert som en egen resultatenheter i 2008 og har siden hatt et koordineringsansvar i forhold til opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn og unge. Senter for flerspråklige barn og unge er kommunens ressurscenter for barnehager og skoler.

Mandat - Ansvarsområder

- Utvikle gode kvalitetssikringsrutiner på det flerspråklige området
- Utvikle relevante statistiske data som kan dokumentere utvikling over tid
- Sikre god kartleggingskompetanse ute på skolene
- Arbeide utadrettet for å gi nødvendig støtte til barn/elever, barnehager og skoler
- Utvikle og implementere gode strategier for å redusere antall førskolebarn med behov for særskilt norskopplæring ved skolestart
- Utvikle og implementere strategier for rask overgang fra særskilt norskopplæring til ordinær undervisning
- I kompetanseutviklingstiltak og veiledning styrke barnehagenes/skolenes kompetanse til å ha god og målrettet dialog med minoritetsspråklige barn/elever og deres foresatte
- Bistå barnehagene/skolene i dialogen med foresatte
- Hjelp barnehagene/skolene til å sette tilpassede og oppnåelige mål for barna/elevne i målgruppene
- Hjelp skolene til å legge prinsippene i ”Vurdering for læring” til grunn for oppfølgingen av den enkelte elev
- Veilede og iverksette kompetanseutviklingstiltak for å videreutvikle den flerkulturelle forståelsen

Mottaksavdeling for nybosatte flyktningbarn i Varatun barnehage

Kommunen har en mottaksavdeling for barn av nybosatte flyktninger. Opptak til denne avdelingen skjer i dialog med Flyktningenheten. Barna som tildeles plass i denne avdelingen kan gå i avdelingen i et år. Deretter får barna barnehageplass i ordinær barnehageavdeling i en av barnehagene i Sandnes. Mottaksavdelingen skal gi barna en god start i barnehagen når de er nye i Sandnes. Både foreldre og barn møter et personale med flerkulturell kompetanse som kan veilede dem i møte med norsk barnehagekultur og tradisjon. Som alle barn i barnehager i Sandnes har også mottaksavdelingen fokus på norsk språk. Avdelingen har utstrakt samarbeid med ordinære barnehageavdelinger i Varatun barnehage.

Tospråklig assistanse i barnehagen

Sandnes kommune har valgt å bruke en stor del av tilskuddsordningen til å ansette tospråklige assistenter som skal hjelpe til med å bygge bro mellom morsmålet og norsk. De tospråklige assistentene har en viktig rolle for å styrke foreldrenes medvirkningsmulighet og samarbeid med barnehagen.

Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever i Sandnesskolen

I NOU 2010:7 *Mangfold og mestring* anbefales det at alle nyankomne får tilbud om et eget innføringstilbud før de starter i ordinær klasse. Etter en lovendring med virkning fra 01.08.2012 er det nå mulig å organisere innføringstilbud for nyankomne elever i egne grupper, klasser eller skoler. Målet med opplæring i et innføringstilbud er at elevene så raskt som mulig skal lære seg norsk og bli i stand til å nå kompetansemålene i Kunnskapsløftet, og følge den ordinære opplæringen i norsk i skolen.

I Sandnes kommune har vi innføringsklasser ved Aspervika skole og Høyland ungdomsskole og fra høsten 2014 også ved Lura skole. Innføringstilbudene koordineres av FBU.

Aspervika skole: Gir tilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever fra 1-7 trinn.

Innføringsklassene består av 40-47 elever og er organisert i fire grupper: IK 1-2, IK 2-4, IK 4-7 (nybegynnergruppe) og IK 5-7. Organiseringen er fleksibel, men en prøver å holde denne inndelingen i all hovedsak.

Elevene får undervisning i innføringsklassen i ca ett år – eller til de har tilstrekkelig norskkunnskap til å kunne følge undervisningen i ordinær klasse. Det undervises etter *Læreplan i grunnleggende norsk*. Utdanningsdirektoratet sitt kartleggingsverktøy brukes og resultater legges in i VOKAL.

I tillegg til undervisningspersonale har skolen miljøterapeut med ekstra ansvar for de flerspråklige elevene. Miljøterapeut har tett kontakt med mottak, flyktningeenhet, helsestasjon, organisasjoner og lag for å hjelpe elevene godt til rette. Miljøterapeuten har en viktig rolle i overgang til elevenes nærskole.

Lura skole fra høsten 2014: I tråd med føringer gitt i sak 62/2009 opprettes det innføringsklasser på Lura skole fra høsten 2014. Det har lenge vært et ønske om et innføringstilbud i nordre del av byen og det er behov for å utvide kapasiteten.

Høyland ungdomsskole: Innføringstilbudet for ungdomstrinnet ble høsten 2012 flyttet fra Giske ungdomsskole til Høyland ungdomsskole primært på grunn av plassmangel på Giske ungdomsskole. Skoleåret 2012-2013 var det en klasse med 20 elevplasser. Høsten 2013 ble tilbudet utvidet med 10 nye plasser. Det er to klasser, men de er av og til delt i tre grupper etter nivå.

Det er store nivåforskjeller mellom elevene. Det er elever fra 13 – 16 år i samme klasse, de fleste har 6-8 års skolegang fra hjemlandet, noen behersker flere språk godt og lærer fort norsk, andre snakker et språk som tilhører en språkgruppe som er langt fra norsk, og har derfor store utfordringer til å lære seg norsk. Noen elever har flyktningbakgrunn (og traumer), mange er enslige mindreårige og noen har ingen eller svært lite skolebakgrunn med seg. Det har vært svært viktig med miljøterapeut knyttet til innføringstilbudet og en styrket skolehelsetjeneste.

Særskilt språkopplæring for nyankomne ved nærskolen

Alle elever har rett til å gå i nærskolen og en god del foresatte ønsker at barna skal få tilhørighet i sitt nærmiljø. Nyankomne elever som velger nærskolen eller ikke har fått tilbud om plass i et innføringstilbud får sin opplæring ivaretatt ved sin nærskole. De får da opplæring i grunnleggende norsk og eventuelt tospråklig fagopplæring/morsmålsopplæring i nærskolen.

Sandnes læringssenter - SLS

Elever som er 16 år eller eldre og som mangler vitnemål fra norsk grunnskole, eller som har mindre enn 9 års skolegang fra hjemlandet sitt får et tilbud om grunnskoleopplæring ved Sandnes Læringssenter. Denne grunnskoleopplæringen består i utgangspunktet av et år med forkurs og to år med grunnskoleopplæring i fagene norsk, matematikk, engelsk, samfunnskunnskap og naturfag. Det første halvåret på forkurset fokuserer kun på norskopplæring. Det andre halvåret starter en med begrepsopplæring innenfor matematikk og naturfag og noe engelskopplæring. Elevene kartlegges ved inntak og underveis i opplæringen. Kartleggingene brukes til å plassere elevene inn på riktig nivå, og brukes blant annet til realkompetansevurdering av enkeltelever.

Deltagere som etter introduksjonsloven har rett og/eller plikt til norskopplæring og deltagelse i introduksjonsprogram, får sin opplæring i norsk og samfunnskunnskap ved Sandnes Læringssenter. Sandnes Læringssenter tilbyr også andre kvalifiseringstiltak i kommunens introduksjonsprogram. *Flyktningenheten har ansvar for totalinnholdet i introduksjonsprogrammet.* Introduksjonsprogrammet består av språkopplæring som kan være både norsk- og grunnskoleopplæring, arbeidspraksis og andre kvalifiseringstiltak. Programmet er i utgangspunktet 2-årig, men kan utvides til et tredje år. Språkopplæringen tar utgangspunkt i deltagerens tidligere skolegang og er delt inn i ulike spor og nivå. Deltagere på spor 1 har liten eller ingen skolegang fra sitt hjemland. Deltagere på spor 2 har grunnskole og eller videregående utdanning fra sitt hjemland, mens deltagere på spor 3 har høyere utdanning. Jo høyere spor, jo raskere progresjon kan en forvente i norskopplæringen. Kartleggingen foretas før oppstart og underveis i opplæringen.

Plasseringen på spor og nivå legger føringer for utformingen av opplæringstilbudet til den enkelte deltager. Ved oppstart av norskopplæring og introduksjonsprogram utarbeides det en individuell plan for den enkelte som beskriver vedkommendes opplæringsmål.

7. Strategier og tiltak på kommunenivå

Det finnes ikke ett svar på hvordan det kan gis et best mulig opplæringstilbud til minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Østbergutvalget peker på at det er nødvendig med en kjede av tiltak, og det kan være behov for forskjellige typer tiltak avhengig av situasjonen og den enkeltes forutsetninger. Innvandrerbefolkningen er meget sammensatt og landet vårt er

preget av store lokale forskjeller, selv om vi har et skolesystem som i utgangspunktet skal være likt for alle.

I Sandnes kommune har vi siden 2008 gjort oss erfaringer med å ha FBU som et ressurscenter med kompetanse på andrespråklæring og tospråklig opplæring. Vi har sett verdien av å ha et senter som i stor grad har bidratt til at vi i dag jevnt over har god kvalitet på opplæringstilbudet til flerspråklige barn og unge. Sandnes Læringssenter har spilt og vil fortsatt spille en tilsvarende rolle i forhold til opplæring av flerspråklige voksne.

For å videreutvikle tjenestetilbudet til flerspråklige barn, unge og voksne er det viktig å rette innsatsen inn mot:

Tverrfaglig samarbeid ved å:

- initiere og legge til rette for godt tverrfaglig samarbeid
- skape gode arenaer for tverrfaglig samarbeid på systemnivå og rundt den enkelte elev
- videreutvikle rutiner og strukturer for samarbeid mellom FBU, SLS, flyktningeenheten og NAV i forhold til flerspråklige innbyggere

Samlokalisering av tjenester:

- Samlokalisering av FBU, Sandnes Læringssenter, NAV og Flyktningeenheten med tanke på å sikre et best mulig tilbud til flerspråklige innbyggere

Det kan være formålstjenlig å samle ressurser og kompetanse på ett sted for å kunne gi et helhetlig tilbud til flerspråklige innbyggere. Dette vil kunne gi høyere grad av ressursutnyttelse

Kompetanseutvikling ved å:

- søke om å delta i satsingen fra Kunnskapsdepartementet – Kompetanseløft på det flerkulturelle området 2013-2017. Rogaland er i tidsplanen satt opp fra 2015
- fortsette satsingen på kompetanseutvikling lokalt i regi av FBU
- Sandnes kommune har fått tilsagn om statlige kompetansemidler fra ”Program for basiskompetanse i arbeidslivet 2014 ” for å øke lese og skriveferdighetene til flerspråklige ansatte (prosjekt).
- videreutvikle samarbeid mellom kommunaldirektørene på oppvekstområdet, FBU og PPT for å sikre sammenheng over den kompetansehevingen som tilbys. Det skal lages en helhetlig kompetanseplan i forhold til språk og tidlig innsats

Mottak og kartlegging:

- FBU og SLS får ansvaret for velkomstsamtaler og første kartlegging av språkkompetanse for elever i grunnskolen og for voksne. Kartleggingen danner grunnlag for opprettelse av et mer differensiert opplæringstilbud for nyankomne elever

Intensiv norskopplæring:

- Utvikle et tilbud om intensiv norskopplæring for grunnskoleelever i regi av FBU. Målgruppen er elever som har aldersadekvat kompetanse i fag og er motiverte for å lære norsk med en hurtig progresjon

Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever i Sandnesskolen:

- Elevene kan dersom foresatte ønsker det få opplæring i et innføringstilbud til de har tilstrekkelige norskferdigheter til å kunne følge den ordinære opplæringen i nærskolen
- Behov for utvidelse av kapasitet i innføringstilbudene må vurderes hvert år i økonomiplanen
- *Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter* skal brukes for alle nyankomne elever i Sandnesskolen
- Utdanningsdirektoratet sitt kartleggingsverktøy skal brukes og elevens utvikling dokumenteres digitalt i VOKAL

Nyankomne med mangelfull skolebakgrunn:

- Elever som trenger det tilbys etter individuell vurdering ett år ekstra i grunnskolen
- Dersom det etter kartlegging av eleven viser seg et behov for å starte i skolen på ett lavere klassetrinn enn det alderen tilsier kan foresatte søke/samtykke til at eleven får ett ekstra opplæringsår og innplasseres på et lavere trinn enn alderen tilsier. I tvilstilfeller gjør PPT en sakkyndig vurdering før en fatter vedtak om dette.
- Fleksible løp i grunnskoleopplæringen for voksne som tar utgangspunkt i den enkeltes kunnskaper og forutsetninger

Overganger ved å:

- Legge til rette for gode overganger ved å utarbeide skriftlige rutiner for overføring av opplysninger. Det skal legges vekt på språkbiografi, bakgrunn, kartlegging av kunnskaper og ferdigheter
- Overgangene omfatter barnehage - skole, barnetrinn - ungdomstrinn, grunnskole – videregående opplæring og voksenopplæring - arbeidsliv

8. Mål, situasjonsbeskrivelse, strategier og tiltak på enhetsnivå**Mål i barnehagen:**

Minoritetsspråklige barn i barnehagen skal gjennom et godt språkmiljø og målrettet språkstimulering utvikle sine norskspråklige ferdigheter slik at de deltar i lek, læring og sosialt samspill.

Dagens situasjon i Sandnes kommune:

- Barnehagen har hovedansvaret for å tilrettelegge et utviklende språkmiljø og for systematisk språkstimulering for det enkelte barn. FBU har ansvar for å bistå med å videreutvikle kompetansen i barnehagen og for å gi tospråklig assistanse for å bygge en bro mellom morsmålet og norsk. For å styrke foreldrenes medvirkningsmulighet arbeider FBU med å oversette aktuell informasjon og veiledning til flere språk
- I Sandnes barnehagene er ca 18 prosent av dagens barnehagebarn flerspråklige. Disse barna snakker mange forskjellige språk og er spredt på de aller fleste barnehagene i kommunen.
- Noen barnehager har et stort innslag minoritetsspråklige. Gjelder spesielt barnehagene som ligger sentrumsnært. De fleste barnehagene har noen barn med flerspråklig bakgrunn.
- Nesten alle flerspråklige 3-5 åringer går i barnehage og helsestasjonene gir flerspråklige god informasjon om barnehage tilbudet i kommunen og motiverer foreldrene til å søke barnehageplass.
- Alle barnehagene driver med språkstimulering jfr. kravene i rammeplan for barnehager, men graden av systematikk, erfaring og kompetanse varierer trolig mellom barnehagene.
- Sandneskirken driver fire åpne barnehager i Sandnes kommune. Åpen barnehage gir et tilbud til barn uten ordinær barnehageplass der hjemmевærende foreldre kan komme sammen med sitt (sine) barn og delta i et gruppetilbud. Språkstimulering og språkmiljø er et fokus i de åpne barnehagene
- FBU fordeler tospråklige assistenter etter søknad fra barnehagen og følger opp og støtter barnehagene etter behov
- Alle flerspråklige barn med barnehagerett får tilbud om barnehageplass i Sandnes kommune i det årlige hovedopptaket.
- Flerspråklige barn som søker etter hovedopptaket får etter anbefaling fra helsestasjon en prioritet som kan gi fortrinn til plass i løpende opptak - plasser som blir ledige gjennom barnehageåret.
- I løpende opptak (plasser som ledig gjennom året) er barn av deltagere i introprogrammet en gruppe med høy prioritet,
- Foreldrene søker i all hovedsak plass i barnehager i nærmiljøet eller sentrumsnært.
- Barnehageplassene tildeles etter Sandnes kommune sine opptaksregler.

- Varatun barnehage har en mottaksavdeling som gir tilbud til barn av nybosatte flyktninger. Avdelingen har plass til mellom 6 -12 barn avhengig av barnas alder. Barna tas opp i samråd med Flyktningeenheten.
- Barnehagene har rekrutteringsutfordringer og mangler førskolelærere/ barnehagelærere. Ca. 25 % av de pedagogiske stillingene er besatt av ansatte som har dispensasjon for kravet om førskolelærerutdanning /barnehagelærerutdanning. De ansatte med dispensasjon kan være barnevernspedagoger, andre høyskoleutdannede, erfarne fagarbeidere eller erfarne assistenter.
- Det er variasjon i kompetansen knyttet til flerspråklige barn fra barnehage til barnehage. Det er satt i gang tiltak og kompetansenivået er totalt sett økende.
- Dagens ressurser til å gi tospråklig assistanse strekker ikke til. Det betyr at man i stor grad gir ”førstehjelp” for å få barnet integrert i barnehagen. Ved tildeling av tospråklige assistenter prioriteres barn som er nye i norsk.
- Nyankomne barn og foreldre har ofte behov for ekstra tilrettelegging i møte med barnehagen. Dette er familier som nylig har kommet til Norge og som har liten eller ingen kjennskap til norsk barnehage og til det norske språket

Strategier og tiltak:

Sikre barna tidlig hjelp når det gjelder å utvikle begreper og et godt norsk språk gjennom:

- Tildeling av barnehageplasser
- Barn som har behov for det, skal få tilpassede utfordringer, hjelp og støtte. Når pedagogen har behov for å finne ut mer om den språklige kompetansen til et barn, skal barnehagen gjennomføre en grundigere kartlegging og vurdering. Dette kan bestå av systematiske observasjoner eller ved bruk av andre systematiske kartleggingsverktøy gjerne med bistand av FBU
- Systematisk språkstimulering er et av de tre satsningsområdene i de kommunale barnehagenes interne kontrakt
- Systematisk språkstimulering i barnehage og nødvendig kartlegging/observasjon av barnets språkferdigheter når det starter i barnehagen, underveis og ved overgang til grunnskole
- Innføring av Språktrappa – Et pedagogisk planleggingsverktøy for å sikre systematisk språk- og begrepsopplæring i barnehagen. Språktrappa skal være en overbygging som rammer inn de kommunale barnehagenes arbeid med språk
- Språktrappa er opprettet som et domene på kommunens hjemmeside og de private barnehagene har tilgang. De private styrerne har fått informasjon om språktrappa og

invitasjon til å bruke planleggingsverktøyet. Mange av de private barnehagestyrene har signalisert at det er aktuelt for dem å bruke Språktrappa.

- Barnehagene bruker også de språkstimuleringsverktøyene de allerede er i gang med som Snakkepakken, Språksprell, språkkofferter, dialogisk opplesning eller annet
- Språkstimulering og språkmiljø vil være et fokus på fagsamlinger for kommunale og private barnehager som kommunaldirektør Oppvekst barn og unge arrangerer
- Språkstimulering og språkmiljø er et tema i kurs for ansatte med dispensasjon fra krav om barnehagelærerutdanning
- Regelmessig kompetanseheving i regi av FBU for å sikre kompetanse i alle barnehager
- FBU sin virksomhet skal i størst mulig grad rette seg ut mot barnehagene i form av tospråklig assistanse, veiledning og kurs.
- Det er etablert samarbeid mellom kommunaldirektøren ved Fagstab, FBU og PPT for å sikre sammenheng over den kompetansehevingen som tilbys. Her skal det lages en helhetlig kompetanseplan i forhold til språk og tidlig innsats.
- Mottaksavdeling for nybosatte flyktningbarn på Varatun opprettholdes.
- Det settes av noen barnehageplasser til deltagere i kommunens introduksjons program.
- Styrke norskkompetansen til de flerspråklige ansatte i barnehagene slik at disse i enda større grad kan bli en ressurs i oppfølgingen av barna i barnehagen
- Sandnes kommune har fått tilsagn om statlige kompetansemidler fra ” Program for basiskompetanse i arbeidslivet 2014 ” for å øke lese og skriveferdighetene til flerspråklige ansatte (prosjekt).
- Alle barnehagene skal gi språkstimulering til alle barn jfr. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.
- Økt bruk av tospråklige assistenter med god norskkompetanse.
- Gode rutiner for overgang mellom barnehage og skole for flerspråklige elever
- Gi foreldre medvirkningsmulighet gjennom formidling av informasjon på et språk de forstår

Resultatoppnåelse vurderes gjennom:

- At barnehagen gjennom sine observasjoner kan se at barn med flerspråklig bakgrunn inkluderes i lek og sosialt samspill i barnehagen og etablerer vennskap

- At barnehagen gjennom dialogmøter og ledersamtaler kan vise at barnehagen har tilegnet seg kompetanse innenfor flerspråklig utvikling jfr. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver
- Andel flerspråklige barn som har behov for særskilt norskopplæring ved skolestart er redusert

Mål i grunnskolen

I Sandnesskolen opplever alle elevene framgang og mestring. Den særskilte språkopplæringen gir flerspråklige elever likeverdige muligheter til å lykkes. Ressursinnsatsen rettes primært inn mot de yngste elevene og de første årene elevene går i norsk skole

Dagens situasjon i Sandnesskolen:

- Det har vært en markant forbedring i skolenes kompetanse knyttet til de flerspråklige elevene de siste årene, blant annet takket være sentralt initierte videreutdanningstilbud i regi av FBU
- Skolene har varierende kompetanse på språkinnlæring hos flerspråklige elever
- Forvaltningskompetansen i skolene er forbedret. Oppfølging av enkeltvedtakene gjennom innhold, metodevalg og organisering er på vei til å bli godt implementert
- Flerspråklige foreldre har i større grad enn tidligere fått medvirkningsmuligheter i forhold til barnas opplæringstilbud
- Det er utfordringer med å skaffe tospråklige lærere innenfor enkelte språk med god kompetanse i norsk
- FBU og PPT har de siste årene utviklet et samarbeid om kartlegging og utredning av flerspråklige elever
- Det blir lagt ned arbeid i å ha et tverrfaglig samarbeid mellom enheter som gir tjenester til minoritetsspråklige elever (PPT, helsestasjonstjenester, barnevernstjenesten)
- Ressursinnsatsen innenfor særskilt norskopplæring rettes primært inn mot 1.4-trinn og de første årene elevene går i norsk skole (nyankomne elever)
- Kapasiteten i innføringstilbudene ved Aspervika og Høyland dekker ikke behovet for elevplasser
- Innføringsklassene har endret seg. I dag har elevene i innføringsklassene i stor grad arbeidsinnvandrere som foresatte, mens dette tidligere i større grad var flyktning- og asylsøkerbarn.

- Det er koordinator/ kontaktperson for arbeidet med minoritetsspråklige elever ved hver skole som ivaretar samarbeidet med FBU på systemnivå
- Skoleåret 2013-2014 er det ca. 940 elever med enkeltvedtak etter§ 2-8 i Sandnesskolen. Av disse er det ca. 370 elever som får tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring. Ansatte ved FBU gir i dag tospråklig fagopplæring på 32 språk
- Bedre kartleggingspraksis ute på skolene har ført til en mer spissing av elevgruppa som i dag mottar særskilt norskopplæring
- Kvaliteten på oppfølgingen og innhold i opplæringstilbudet som gis på skolene etter den lovpålagte kartleggingen varierer.
- Det er ingen samlet oversikt over innhold og organisering av den særskilte språkopplæringen

Strategier og tiltak:

- Erkjenne og synliggjøre verdien av et språklig og kulturelt mangfold i skolehverdagen slik Kunnskapsløftet pålegger
- Nyankomne skal tas imot på en helhetlig og grundig måte
- Rektor har ansvar for å implementere kvalitetsplanen ved egen skole
- Videreutvikle lærende nettverk for koordinatorene ved alle skolene i regi av FBU (nettverk for opplæring av minoritetsspråklige elever)
- Varierende lengde på innføringstilbud avhengig av skolebakgrunn og kunnskaper ved ankomst
- Tospråklige lærere følger eleven i en startfase ved overgang fra innføringstilbud til nærscole
- Særskilt språkopplæring i nærskolen skjer i tett samarbeid med FBU.
- Skolen legger til rette for god organisering av grunnleggende norskopplæring for nyankomne som velger nærskolen
- I Sandnesskolen gis den særskilte norskopplæringen etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter
- Kartleggingsmateriellet utarbeidet av Udir skal brukes. Skolen har prosedyrer for tidspunkt for kartlegginger og oppfølging av disse. Kartlegginger legges inn i Vokal og overføres til ny skole i kommunen ved flytting
- Styrket kompetanse på opplæring av flerspråklige elever og god flerkulturell kompetanse blant skolens ansatte – kompetanseløft

- Skolene samarbeider tett med FBU og PPT om kartlegging og utredning av minoritetsspråklige elever med lærevansker
- Bruke Sandnes Læringscenter sin kompetanse på opplæring av analfabeter i grunnskolen.
- Morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring brukes aktivt i oppstartfasen av norskopplæringen
- Godt samarbeid med fylkeskommunen for å sikre gode overganger for elever med begrenset skolebakgrunn som starter norskopplæringen sin i ungdomsskolealder
- Tilbud om ett ekstra opplæringsår i grunnskolen for elever med svært begrenset skolegang dersom foresatte har søkt om og ønsker det (i tilfeller etter sakkyndig vurdering fra PPT)
- God kvalitet på den særskilte språkopplæringen er viktig for at minoritetsspråklige elever skal kunne lære norsk raskest mulig slik at de kan følge den ordinære opplæringen. Det er derfor viktig å kvalitetssikre alle ledd i prosessen knyttet til elever som har rettigheter etter § 2-8. Dette gjelder kartlegging av elever, enkeltvedtak om særskilt språkopplæring og den opplæringen eleven faktisk får. Ved å videreutvikle det rapporteringssystemet som FBU har bygd opp de siste årene vil kommunaldirektøren få en god oversikt over elever med rettigheter etter § 2-8
- Skolene må utvikle tydelige internrutiner knyttet til § 2-8:
 - Vedtak om rett til opplæring etter § 2-8
 - Oversikt over elever som mottar særskilt språkopplæring og hvor lenge de har mottatt denne (etter § 2-8)
 - Samle kartleggingsresultater for hver elev i VOKAL
 - Skolens organisering for opplæring av elever etter § 2-8
 - Skolens kompetanseutviklingsplan for lærere som underviser minoritetsspråklige elever
 - Beskrive skolens koordinatorfunksjon knyttet til minoritetsspråklige, ansvarsområder etc

Resultatoppnåelse vurderes gjennom:

- At skolene gjennom utviklingssamtaler og oppfølging av resultater i PULS kan dokumentere gode internrutiner og systemer for oppfølging av elever med rettigheter etter 2-8
- Ingen avvik i forbindelse med lokale og nasjonale tilsyn knyttet til § 2-8 i opplæringslova
- Gjennomsnittlig antall år med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter § 2.8 er redusert
- Sandnesskolens overordnede utviklingsmål

Mål i voksenopplæringen

Å utvikle og etablere gode undervisningstilbud av høy kvalitet slik at minoritetsspråklige elever kan tilegne seg kunnskaper og ferdigheter for å oppnå likeverdige muligheter i utdanningsløpet – et grunnlag for deltakelse i arbeidsliv, videregående skole og/eller studier på høyere nivå.

Dagens situasjon:

- Det er stor variasjon i elevenes tidligere skolegang, noe som krever variasjon i innhold og lengde på opplæringstilbudet
- En del elever og deltagere behersker flere språk og lærer fort, andre har større utfordringer
- Svak skolebakgrunn, traumatisering og sosiale forhold bidrar tidvis til å gjøre opplæringssituasjonen krevende for en del deltagere

Sandnes læringssenter gir i dag følgende tilbud til flerspråklige innbyggere i Sandnes kommune:

- Alfabetiseringsklasser
- Norskopplæring på dagtid på ulike faglige nivå
- Norskopplæring på kveldstid på ulike faglige nivå
- Forberedende kurs med norsk- og begrepsopplæring i matematikk og naturfag med påfølgende to-årig grunnskoleopplæring for voksne
- Norskopplæring via nettkurs
- Ulike tilbud til deltagere i kommunens introduksjonsprogram (både grunnskole og ordinær norskopplæring i tillegg til andre kvalifiseringstiltak som datakurs, trafikkalt grunnkurs og personlig økonomi).
- Praktisk arbeidsnorsk – PAN. Dette er tilrettelagt norskopplæring for voksne deltagere med svak språklig progresjon. Prosjektet er et samarbeid med flyktningeheten og NAV
- Bergenstestkurs for deltagere som ønsker å skaffe seg tilstrekkelig norskkompetanse til å fortsette med utdanning på høyskole eller universitet.
- BKA – Basiskompetanse i arbeidslivet. I samarbeid med Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk, utvikler SLS kurs og opplæring i/for ulike virksomheter. Flere av disse er særlig tilrettelagt for flerspråklige.

Strategier og tiltak:

- Økt samarbeid med FBU for å nyttiggjøre seg morsmålskompetanse i forhold til enkelte elever med svak faglig progresjon og dårlig norsk
- Variert tilpasset opplæring med bruk av ulike læringsstrategier, arbeidsoppgaver, lærestoff, arbeidsmåter og læremidler
- Bedre rutiner i forbindelse med overgang mellom grunnskole- og videregående opplæring
- Elevene setter egne læringsmål og er delaktige i egne læringsprosesser

- Lærerne oversetter målene i læreplanen slik at de blir forståelige og kjent for elevene og de foresatte
- God flerkulturell kompetanse hos skolens ansatte
- Fokus på praksisnær tilnærming til opplæringen i alle fag
- Lærerne benytter læringsstøttende prøver og vektlegger kartlegging av elevenes læringspotensial
- Lærere som er gode klasseledere og som har gode relasjoner til elevene og høye forventninger til deres prestasjoner
- Gode relasjoner mellom elevene på skolen
- En vurderingspraksis som gir elevene tilbakemelding på hva han eller hun har lært og hva de må gjøre for å nå det neste målet for opplæringen

Resultatoppnåelse vurderes gjennom:

- Resultater på norskprøver
- Standpunkt- og eksamenskarakter
- Antall timer brukt på norskopplæring før et gitt norsknivå

Litteraturliste og referanser:

[Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa \(Opplæringsloven\)](#)

[Introduksjonsloven](#)

[NOU 2010:7: Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet](#)

[Veileder: Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever \(UDIR: 2012\)](#)

[Eksempelsamling – Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever \(UDIR: 2013\)](#)

[Den flerkulturelle skolen \(Udir\)](#)

[Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring - NAFO](#)

Rogaland revisjon IKS. Forvaltningsrevisjon av språkopplæring for innvandrere, Sandnes kommune februar 2012

[Kvalitetsplan for Sandnesskolen 2011-2014](#)

Utviklingsmål for Sandnesskolen (2012)

Kompetanseutviklingsstrategi for Sandnes-skolen

Kvalitetsplan for de kommunale barnehagene i Sandnes

[Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver \(forskrift til Lov om barnehager\).](#)

[Veileder: Språk i barnehagen, mye mer enn bare prat.](#)(Udir)

[Temahefte om språkmiljø og språkstimulering](#)

[Språktrappa Sandnes](#)

[Rundskriv F-01/2011](#)

[NOVA rapport10/07](#) Virkninger av tilpasset opplæring for minoritetsspråklige elever

Snakkepakken veiledningshefte

NAFO – ressurshefte: Flerspråklig arbeid i barnehagen

NAFO – Informasjonshefte: Barn i flerspråklige familier

[FBU sin hjemmeside](#)